

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЛОДЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА
УНІВЕРСИТЕТ ВІТАУТАСА МАГНУСА
РУСЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АНГЕЛА КИНЧЕВА
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВОЛА ЙОЗЕФА ШАФАРИКА
ВЛАГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ЦЕНТР МЕДІАЦІЇ
ТРНАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ЛОТАРИНГІЇ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АСОЦІАЦІЯ ФАХІВЦІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТ МАТЕЯ БЕЛА
МОЛДОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО В ЧЕРНІВЦЯХ
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
САРАГОСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

IX Міжнародний правничий форум

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ПУБЛІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ

29 травня 2026 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2026

Організаційний комітет:

Білокурський Руслан – д.е.н., професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Гордєєв Віталій** – д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Луцький Мирослав** – д.ю.н., професор, відмінник освіти України, адвокат, ректор, професор кафедри права Університету Короля Данила, Україна; **Серебрянський Дмитро** – к.е.н., доцент, в.о. ректора Державного податкового університету, Україна; **Коломось Тетяна** – д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, декан юридичного факультету Запорізького національного університету, член президії, вчений секретар відділення державно-правових наук і міжнародного права НАПрН України, Україна; **Лученко Дмитро** – д.ю.н., професор, проректор із наукової роботи та інноваційного розвитку Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна; **Пономаренко Юрій** – д.ю.н., професор, проректор із науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, голова ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права», Україна; **Вайко Адріан** – доктор філософії, декан юридичного факультету Університету Матея Бела, Словаччина; **Палонієне Нерінга** – доктор наук, декан юридичного факультету Університету Вітовта Великого, Литва; **Баш Сергій** – д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Молдовського державного університету, Молдова; **Пасвенскене Аушріне** – доктор наук, доцент кафедри приватного права, заступник декана юридичного факультету Університету Вітовта Великого, Литва; **Ольшовська Андреа** – доктор філософії, професор, заступник декана юридичного факультету з міжнародних зв'язків Травнського університету, Словаччина; **Флорчак Ізабела** – доктор філософії, заступник декана з питань міжнародного співробітництва та проєктів факультету права та адміністрації Лодзького університету, Польща; **Круцкова Альона** – доктор наук, заступник декана юридичного факультету Університету імені Павла Йозефа Шафарика, Словаччина; **Москалу Віолета** – доктор філософії, Університет Лотарингії, Франція; **Колпаков Валерій** – д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету, Україна; **Коларов Емануїл** – д.ю.н., доцент кафедри адміністративного права та процедур, адвокат, завідувач кафедри публічного права Русенського університету імені Ангела Кинчева, Болгарія; **Діхтієвський Петро** – д.ю.н., професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, заслужений юрист України, завідувач кафедри адміністративного права та процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна; **Кобилецький Микола** – д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, Україна; **Ковбас Ігор** – д.ю.н., професор, завідувач кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Карвацька Світлана** – д.ю.н., професор, в.о. завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Гураленко Наталія** – д.ю.н., професор, завідувач кафедри теорії права та прав людини юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Віхляєв Михайло** – д.ю.н., професор, директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Україна; **Вдовічен Віталій** – д.ю.н., професор, професор кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Жаровська Галина** – д.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Паскар Ауріка** – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Дякур Марія** – к.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Коваль Микола** – к.ю.н., професор кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету, Україна; **Юшик Олена** – к.ю.н., доцент кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Білокурська Олена** – к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Бабін Ігор** – к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна; **Крайний Павло** – к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Права людини та публічне врядування : IX Міжнародний правничий форум, 29 травня 2026 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2026. – 376 с.

ISBN 978-966-397-613-6

У збірнику представлено матеріали : IX Міжнародний правничий форуму «Права людини та публічне врядування» (29 травня 2026 р.).

УДК 342.7+351(062.552)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2026

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2026

ISBN 978-966-397-613-6

Beyond codification: некодифіковані джерела кримінального права України в контексті євроінтеграції	
Туляков Вячеслав Олексійович	116
Права і свободи v. національна безпека: важливість урахування контексту	
Фулей Тетяна Іванівна	121
Цифрові механізми публічного управління та право на приватність в умовах воєнних викликів	
Чалабісва Маріям Рзаївна	125
 СЕКЦІЯ 2. СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ	
Судовий захист соціальних прав: угорська модель і перспективи розвитку в Україні	
Гребеник Володимир Іванович	129
Місце і роль слідчого судді в кримінальному процесуальному провадженні України	
Ковбас Ігор Васильович, Коваль Микола Васильович	133
Судова практика щодо зупинення провадження у справах про адміністративне правопорушення в умовах воєнного стану	
Онщик Юрій Віталійович	137
Скасування рішень про інвалідність без очного перегляду особи: практика Верховного Суду	
Остафійчук Людмила Аурелівна.....	140
Основні права у сенсі Роберта Алексі в експертній техніці юридичної аргументації	
Павлюк Анатолій Григорович.....	144
Проблеми судового захисту репутації та відшкодування шкоди у разі відмови потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення	
Пчеліна Оксана Василівна	149
Епістемологічні та оцінювальні критерії недискримінаційності приписів закону в практиці Конституційного Суду України	
Рабінович Сергій	153
Представництво у справах про встановлення юридичних фактів	
Татулич Ірина Юріївна.....	157
Доступ до правосуддя як гарантія забезпечення прав військовослужбовців та військовозобов'язаних	
Турлакова Наталя Василівна.....	161
Право на судовий захист у надзвичайних умовах: трансформація справедливості в XXI столітті	
Фляжнікова Ярослава Василівна.....	163

4. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Воєнний екоцид : навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2025. С. 9. ISBN 978-617-520-948-6.

5. Олейніков Д. О., Наумюк С. А., Русінов Є. О. Новели законодавства про кримінальну відповідальність за геноцид та злочини проти людяності : науково-практичний коментар до ст. 442 та ст. 442-1 КК України. Київ : Алерта, 2025. 304 с. ISBN 978-617-566-943-3

6. Пріоритети забезпечення екологічної безпеки України в умовах російської воєнної агресії : аналіт. доп. / [С. Іванюта, Л. Якушенко]. Київ : НІСД, 2024. 61 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.11>

7. Тертишник В. М. Доктринальні аспекти права людяності та відповідальності за його порушення. *V Наукові читання пам'яті Ганса Гросса правничого форуму «Права людини та публічне врядування»*, приурочений до 150-річчя заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. (Чернівці, 09 грудня 2025 року) / Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича 2026. С. 117–121.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-28>

BEYOND CODIFICATION: НЕКОДИФІКОВАНІ ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Туляков Вячеслав Олексійович

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри кримінального права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Сучасний стан правової системи України в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації ставить перед кримінально-правовою доктриною питання, що виходять далеко за межі традиційної кодифікаційної парадигми. Формальна модель кримінального права, яка ґрунтується на вичерпному переліку злочинів і покарань у Кримінальному кодексі, дедалі більше розходиться з реальним «каральним простором», що репрезентується через норми адміністративного, санкційного, фінансового, податкового й спеціального законодавства.

Водночас дослідження ідеологічних основ Міжнародного кримінального суду (МКС) крізь призму людиноцентризму, структурних суперечностей та транснаціональних викликів [1] відкриває принципово новий ракурс для осмислення відповідних тенденцій у національному праві. У нещодавній праці «The ideology of the International criminal court: human-centrism, structural tensions, and transnational challenges» було обґрунтовано, що МКС втілює чотири взаємопов'язані ідеологічні виміри: (1) людиноцентризм як легітимізуючу вісь, що одночасно обґрунтовує і переважляє домагання Суду; (2) взаємодоповнюваність (complementarity) як ідеологічне поле зіткнення конкуруючих концепцій справедливості, суверенітету та добросовісності; (3) контекстуальні пороги, що утворюють нормативний вакуум на межі транснаціонального кримінального права (ТCL); (4) парадигму індивідуалістичної відповідальності, структурно нечутливу до корпоративних, мережових та алгоритмічних суб'єктів [1].

Ці виміри безпосередньо кореспондують з викликами, що постають перед українським законодавцем в умовах воєнного стану та євроінтеграції.

Концепція «beyond codification», що розробляється Одеською школою кримінального права, виходить із тези про «колонізацію» кримінального права суміжними галузями: санкційним, податковим, фінансовим, безпековим правом, яка руйнує традиційну кодифікаційну модель [2].

Кримінальний закон дедалі частіше реагує на зовнішні політичні, медійні й економічні імпульси, втрачаючи внутрішню методологічну цілісність, а значна частина кримінально-правового змісту фактично переноситься до позакодекських актів [2, с. 55–56].

Доктрина, загальні принципи, судова практика ЄСПЛ, Суду ЄС та МКС, стандарти FATF виконують роль «скелету» системи, що утримує її від розпаду, проте залишаються концептуально нерелевантними і формально невизнаними як джерела кримінального права.

У площині ідеології МКС людиноцентризм як фундаментальна засада перегукується із принципом індивідуальної вини та концепцією *Rechtsgut* (охоронюваного блага) у системі кримінального права. Якщо МКС обґрунтовує свою легітимність через захист гідності конкретної особи від найтяжчих злочинів, то національне кримінальне право в умовах афективної криміналізації ризикує підмінити захист особи управлінням суспільним страхом.

Під афективною криміналізацією розуміється правотворчість, детермінована емоційними хвилями страху, гніву, обурення та скорботи, особливо характерними для умов екзистенційної загрози [3, с. 132].

Саме тут виявляється глибинний зв'язок між ідеологічними вимірами МКС і проблематикою інтуїтивного та афективного кримінального права на національному рівні в євроінтеграційному контексті.

Принцип взаємодоповнюваності (complementarity) МКС, що розглядається як «ідеологічне поле битви» між конкуруючими концепціями справедливості й суверенітету [1], має безпосередній аналог у відносинах між українським кримінальним правом і міжнародними та європейськими зобов'язаннями. Трикутник TCL–ECL–ICL (транснаціональне, європейське та міжнародне кримінальне право) формує нову архітектуру зовнішніх обмежень для національних законодавців [4, с. 159–160, 6; 7].

Практика ЄСПЛ, МКС, конвенційні зобов'язання й стандарти FATF перетворюються на фактично обов'язкові, хоча формально некодифіковані, джерела орієнтації для законодавця й правозастосувача. У сфері протидії відмиванню коштів ця ситуація виявляється як «юрисдикційна асиметрія» між податковим, банківським, кримінальним і санкційним режимами.

Контекстуальні пороги МКС, що утворюють нормативний вакуум між міжнародним і транснаціональним кримінальним правом [1], мають свій аналог у розриві між кодифікованим кримінальним правом України і позакодексними каральними механізмами.

Санкційне законодавство від резолюцій ГА ООН до указів Президента України, антивідмивне-регулювання у Європейському кримінальному праві, спеціальне законодавство про колабораціонізм і злочини проти основ національної безпеки – усі ці масиви норм функціонують у «сірих зонах», де відсутні чіткі доктринальні критерії розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності, пропорційності санкцій і дотримання принципу *ultima ratio*. В умовах воєнного стану ці зони розширюються під тиском інтуїтивних і афективних законодавчих імпульсів. Особливої ваги набуває четвертий ідеологічний вимір МКС: структурна сліпота до корпоративних, мережевих та алгоритмічних суб'єктів [1].

У контексті відповідальності колективних суб'єктів у кримінальному праві, що є предметом окремого дослідження [3], стає очевидним: ані МКС, ані національні системи кримінального права не виробили адекватних механізмів реагування на нові форми організованої злочинної діяльності, де «людиноцентрична» парадигма індивідуальної вини суперечить реаліям розподіленої, алгоритмічно опосередкованої шкоди. Ця суперечність набуває особливої гостроти в контексті розслідування воєнних злочинів, де злочинна поведінка є продуктом системних інституційних рішень, а не лише індивідуальних вольових актів.

Центральна гіпотеза нашої концепції «beyond codification» полягає в тому, що інституційне визнання й системна інтеграція некодифікованих джерел як структурних обмежень інтуїтивної та афективної криміналізації є необхідною умовою раціональної, ціннісно орієнтованої кримінальної політики в умовах війни, поствоєнної реконструкції та євроінтеграції.

Некодифіковані джерела: доктрина, загальні принципи, практика ЄСПЛ, Суду ЄС, МКС, стандарти FATF, *acquis* ЄС виконують три ключові функції. Когнітивна функція полягає у виробленні понятійної сітки (*Rechtsgut*, індивідуальна вина, пропорційність, *ultima ratio*), що дозволяє відрізнити доцільні криміналізації від популістичних. Обмежувальна функція забезпечує фільтрацію емоційних законодавчих імпульсів через стандарти прав людини й принципи верховенства права. Легітиміційна функція проявляється у здатності некодифікованих джерел надавати кримінальній політиці аргументоване й публічно обґрунтоване виправдання, виходячи за рамки політичної доцільності [6].

Ідеологічний аналіз МКС крізь призму людиноцентризму [1] підтверджує: саме коли суд або законодавець відривається від принципу захисту гідності конкретної людини й підміняє її абстрактними інтересами держави, колективу чи «безпеки», право перестає бути правом і перетворюється на інструмент управління.

Для України, де в умовах воєнного стану законодавчий процес демонструє численні ознаки афективної криміналізації (від символічних криміналізацій до гіперкриміналізації окремих діянь) усвідомлення цієї закономірності є принципово важливим. Законопроекти, що формуються як реакція на резонансні події під тиском інформаційних кампаній і суспільного запиту на «жорстку справедливість», посилюють санкції без належного емпіричного та доктринального обґрунтування, що суперечить стандартам ЄКПЛ і Римського статуту [5, с. 165–166].

Транснаціональні виклики, що їх висвітлює дослідження ідеології МКС [1], перетинаються з динамікою кримінальної політики, проаналізованою в контексті транснаціонального кримінального права [4;7].

Зокрема, відповідальність за злочини, вчинені в умовах збройного конфлікту, нерідко не вкладається ні в традиційні рамки національного кримінального права, ні в систему МКС, створюючи «провали» у притягненні до відповідальності. Стандарти TCL, включаючи FATF, Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності та галузеві конвенції Ради Європи, формують «м'яке» нормативне середовище, що фактично зумовлює криміналізаційні рішення

національного законодавця, не будучи формально інкорпорованим до системи джерел кримінального права України.

Підсумовуючи, концепція «beyond codification» пропонує розглядати українське кримінальне право не як замкнену кодифіковану систему, а як відкриту архітектуру, в якій некодифіковані джерела відіграють роль структурних обмежень державної каральної влади.

Дослідження ідеологічних вимірів МКС [1] підтверджує: людиноцентризм як фундаментальна цінність, принцип взаємодоповнюваності, подолання нормативних вакуумів і розширення парадигми відповідальності є тими осями, навколо яких має розбудовуватися і національна кримінально-правова система в умовах євроінтеграції та поствоєнної реконструкції.

Інституційне визнання та методологічне осмислення некодифікованих джерел є передумовою того, щоб кримінальне право України залишалося правом захисту свободи, а не правом управління страхом, і відповідало міжнародним та європейським стандартам.

Література:

1. Tuliakov V. O. The ideology of the International criminal court: human-centrism, structural tensions, and transnational challenges. SSRN : website. P. 22. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6558018 ; <https://hdl.handle.net/11300/32647>. Publication date: 11.04.2026

2. Tuliakov V. O. Colonizing criminal law: towards new architecture of criminal code / V. O. Tuliakov, N. A. Savinova. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків, 2024. Вип. 2(22). С. 53–74. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.313732>.

3. Туляков В. О. Відповідальність колективних суб'єктів у кримінальному праві в контексті розвитку. *Право України*. 2025. № 11. С. 129–151.

4. Туляков В. О. Транснаціональне кримінальне право та динаміка кримінальної політики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 2. С. 157–177.

5. Tuliakov V. O. Transnational Criminal Law, Sovereignty and International Justice: Harmonization Challenges and Policy Evolution. *International Annals of Criminology*. 2025.

6. Vervaele J.A.E. The Case for a European Criminal Court. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. Brill, 2026 (ahead of print). DOI: 10.1163/15718174-20260001.

7. Caeiro P. The relationship between European and international criminal law (and the absent (?) third). In: *Research Handbook on EU Criminal Law*. Edward Elgar, 2024. Chapter 25.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-29>

ПРАВА І СВОБОДИ V. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ВАЖЛИВІСТЬ УРАХУВАННЯ КОНТЕКСТУ

Фулей Тетяна Іванівна

кандидат юридичних наук,

*начальник відділу наукових досліджень проблем судочинства
та науково-методичного забезпечення суддівської освіти*

Національна школа суддів України

м. Київ, Україна

Голова ЄСПЛ Маттіас Гійомар, виступаючи у Верховному Суді під час відкриття Міжнародної конференції «Національні суди та ЄСПЛ: роль кожного, взаємодія, діалог», навів справу «Борзих проти України» як приклад необхідності враховувати історичний, соціальний і політичний контекст, зокрема при вирішенні проблеми сучасних викликів державній безпеці, що виникають унаслідок військового конфлікту [1]. Це не видається випадковістю, і не сприймається – з огляду на ухвалу ЄСПЛ щодо неприйнятності заяви № 11575/24 [2] – як «комплімент» державі. Навпаки, справа «Борзих проти України» заслуговує ретельного аналізу передусім завдяки ґрунтовності мотивування Суду.

Заявник скаржився на те, що законодавча заборона на публічне носіння георгіївської стрічки є втручанням в його свободу вираження поглядів, гарантовану ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), право на повагу до приватного життя (ст. 8 Конвенції), а також (у поєднанні зі ст. 14 Конвенції та ст. 1 Протоколу № 12 до Конвенції) є дискримінаційною за ознакою етнічного походження [2, п. 34].

Розглядаючи застосування своїх усталених принципів за ст. 10 Конвенції до обставин цієї справи, ЄСПЛ підкреслив, по-перше, своє особливе ставлення до тягаря тоталітарної (комуністичної та нацистської) спадщини, яку пережили певні держави, та навів низку справ, у яких він вже розглядав заходи, спрямовані на дистанціювання від цієї спадщини, включаючи заборону певних символів, як-от *Zhabylyanov v. Bulgaria* (заява № 36658/18) та *Nix v. Germany* (ухв.) (заява № 35285/16).